

Aanvullend onderzoek Noordse woelmuis

In het kader van Natura 2000

Plangebied: Duinen van Goeree en Nieuwkoopse Plassen

Opsteller: K. van Veen

Aanvullend onderzoek Noordse woelmuis

In het kader van Natura 2000

Ondertitel	Plangebied: Duinen van Goeree en Nieuwkoopse Plassen
Opsteller(s)	K. van Veen
Datum	9-12-2015
Versienummer	01 – CONCEPT
Rapportkenmerk	ER20151124v01
Aantal pagina's	47
Opdrachtgever	Natuurmonumenten
Contactpersoon	F. Mooij
Collegiale toets	L. Boon
Wijze van citeren	Veen, K. van, 2015. Aanvullend onderzoek Noordse woelmuis in Duinen van Goeree en Nieuwkoopse Plassen. Rapportkenmerk ER20151124v01. Ecoresult, Dordrecht

Ecoresult
Van Ravesteyn-erf 156
3315 DK Dordrecht
078 75 184 12
info@ecoresult.nl
www.ecoresult.nl

© copyright Ecoresult 2015

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.
Ecoresult kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding.....	5
1.1 Aanleiding.....	5
1.2 Onderzoeksvragen.....	5
1.3 Leeswijzer.....	5
2 Werkwijze	7
2.1 Werkstappen	7
2.2 Toelichting onderzoeksmethode	7
3 Omschrijving plangebied	11
3.1 Nieuwkoopse plassen.....	11
3.2 Duinen van Goeree.....	11
4 Onderzoeksresultaten.....	15
4.1 Aangetroffen soorten.....	15
4.2 Resultaten Nieuwkoopse Plassen.....	17
4.3 Resultaten Duinen van Goeree.....	34
5 Conclusies.....	37
6 Geraadpleegde bronnen	39
6.1 Literatuur.....	39
6.2 Internet.....	39

1 Inleiding

In opdracht van Natuurmonumenten heeft Ecoresult een aanvullend onderzoek naar Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus ssp. arenicola*) uitgevoerd. Dit onderzoek is uitgevoerd in 19 kilometerhokken verspreid over de onderzoeksgebieden genaamd Nieuwkoopse Plassen (zie Afbeelding 1 en Afbeelding 2) en de Duinen van Goeree (zie Afbeelding 3).

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor het uitvoeren van het aanvullend onderzoek is het aantonen van de aanwezigheid van de Noordse woelmuis per kilometerhok in het kader van monitoring van de Natura 2000-gebieden Duinen van Goeree en Nieuwkoopse Plassen.

1.2 Onderzoeksvragen

Door voorliggend onderzoek wordt de volgende onderzoeksvraag beantwoord:

1. Is Noordse woelmuis aanwezig in de 19 kilometerhokken binnen de Nieuwkoopse Plassen en de Duinen van Goeree?

1.3 Leeswijzer

In deze rapportage worden achtereenvolgens de werkwijze, het plangebied, de onderzoeksresultaten besproken en wordt afgesloten met de conclusies en aanbevelingen.

2 Werkwijze

2.1 *Werkstappen*

De onderzoeksvraag (hoofdstuk 1) voor het onderzoek wordt beantwoord op basis van één werkstap:

1. Veldonderzoeken naar de aanwezigheid van Noordse woelmuis binnen de 19 kilometerhokken verspreid over de Nieuwkoopse Plassen en de Duinen van Goeree.

2.2 *Toelichting onderzoeksmethode*

Het muizenonderzoek werd uitgevoerd volgens een verkorte versie van de IBN+-methode binnen 19 door Natuurmonumenten geselecteerde kilometerhokken verspreid over de Nieuwkoopse Plassen en de Duinen van Goeree. Deze methode (IBN+-methode) bestaat uit het plaatsen van één raai met 20 vallen over een lengte van 100 meter (in tweetal om de 10 meter) per km². Hiertoe werd in het hoogst potentiële habitat van het desbetreffende kilometerhok (zie Afbeelding 1, Afbeelding 2 en Afbeelding 3) één raai met 20 Longworth- of Hesling lifetraps (in groepjes van 2 met een afstand van 10 meter tussen de vallenparen) geplaatst. Deze methode maakt het mogelijk om binnen 6 dagen een goed beeld te vormen van de in het plangebied aanwezige muizen en de aan- of afwezigheid van Noordse woelmuis. Per valnacht is elke 12 uur een controle uitgevoerd. Dieren zijn enkel op soort gebracht. Leeftijd, geslacht en maten werden niet beschreven, eveneens werden dieren niet gemarkeerd. De vallen stonden gedurende de eerste drie dagen op safe. Dit houdt in dat het valmechanisme geblokkeerd is waardoor muizen vrij in en uit de val kunnen lopen. Deze periode diende als gewenningsperiode voor de muizen. Op dag 4 zijn 's ochtends de vallen op scherp gezet, waarna op dag 4 's avonds de eerste controle plaats heeft gevonden. Op dag 5 en 6 vonden de overige controles plaats. In totaal werden alle vallen (maximaal) vier maal gecontroleerd, waarna de vallen weer uit het veld verwijderd werden. Het onderzoek betrof enkel het aantonen van aanwezigheid van Noordse woelmuis binnen de 19 kilometerhokken. Indien tijdens een controleronde Noordse woelmuis in een raai werd aangetroffen is deze raai daarna uit het veld verwijderd.

Om het aantal muizenslachtoffers tot het minimum te beperken bevond zich in een life-trap: hooi (tegen de kou), meelwormen (voor spitsmuizen), pindakaas met haveremout voor vocht en vet en appel (als vocht).

De veldonderzoeken zijn uitgevoerd tussen 7 september en 12 september 2015 (Nieuwkoopse Plassen), 21 september en 26 september 2015 (Nieuwkoopse Plassen) en 19 oktober en 24 oktober 2015 (Duinen van Goeree). Zie Tabel 1 en Tabel 2 voor de onderzoeksdata, het moment van de dag en de naam van de onderzoekers van het muizenonderzoek.

Voor het bepalen van de locaties van de raaien zijn meerdere rapportages over de Noordse woelmuis in de Nieuwkoopse Plassen en Goeree Overflakkee gebruikt¹. Uit deze rapportages zijn de vangplekken met de hoogste aantallen gevangen individuen overgenomen voor dit onderzoek. Tevens is overlegd met de assistent beheerder van de Nieuwkoopse Plassen (M. van Schie) en M. Broere voor de Duinen van Goeree en is in het veld expert judgement gebruikt om de meest ideale vanglocaties binnen het betreffende kilometerhok te bepalen.

Dag	Datum	Tijd	Activiteit	Actor
1	21-09-2015	09 u	Uitzetten/Prebait vallen	K. v. Veen/A. v. Meurs
2	22-09-2015		Prebait-periode muizenonderzoek	-
3	23-09-2015		Prebait-periode muizenonderzoek	-
4	24-09-2015	08 u	Prebait-periode en scherpstellen vallen	K. van Veen
4	24-09-2015	20 u	Controle vallen 1	K. van Veen
5	25-09-2015	08 u	Controle vallen 2	K. van Veen
5	25-09-2015	20 u	Controle vallen 3	K. van Veen
6	26-09-2015	08 u	Controle vallen 4 en weghalen	K. van Veen
Dag	Datum	Tijd	Activiteit	Actor
1	07-09-2015	09 u	Uitzetten/Prebait vallen	K. v. Veen
2	08-09-2015		Prebait-periode muizenonderzoek	-
3	09-09-2015		Prebait-periode muizenonderzoek	-
4	10-09-2015	08 u	Prebait-periode en scherpstellen vallen	K. van Veen
4	10-09-2015	20 u	Controle vallen 1	K. van Veen
5	11-09-2015	08 u	Controle vallen 2	K. van Veen
5	11-09-2015	20 u	Controle vallen 3	K. van Veen
6	12-09-2015	08 u	Controle vallen 4 en weghalen	K. van Veen

Tabel 1: Onderzoeksdata, -moment en onderzoekers muizenonderzoek Nieuwkoopse Plassen

¹ Claessens en Sanders 2014, Stam 2013, van Veen 2011

Datum	Tijd	Activiteit	Actor
19-10-2015	09 u	Uitzetten/Prebait vallen	A. v. Meurs
20-10-2015		Prebait-periode muizenonderzoek	-
21-10-2015		Prebait-periode muizenonderzoek	-
22-10-2015	08 u	Prebait-periode en scherpstellen vallen	B. Verhoeven
22-10-2015	20 u	Controle vallen 1	B. Verhoeven
23-10-2015	08 u	Controle vallen 2	A. v. Meurs
23-10-2015	20 u	Controle vallen 3	B. Verhoeven
24-10-2015	08 u	Controle vallen 4 en weghalen	A. v. Meurs

Tabel 2: Onderzoeksdata, -moment en onderzoekers muizenonderzoek Duinen van Goeree

3 Omschrijving plangebied

3.1 *Nieuwkoopse plassen*

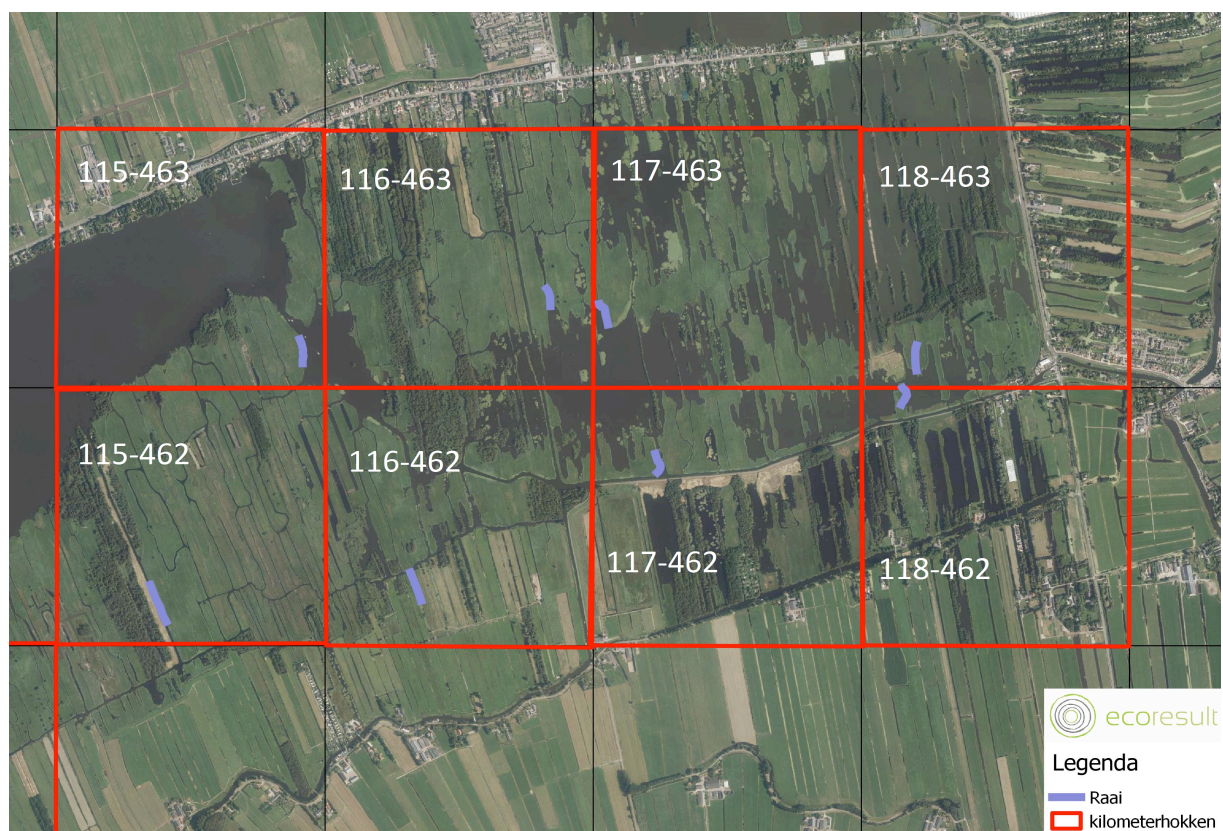
De raaien in het plangebied genaamd Nieuwkoopse Plassen (Afbeelding 1 en Afbeelding 2):

- Omvatten verschillende hogere vegetatiestructuren en zijn afgestemd op de bekende habitatvoorkeur van de Noordse woelmuis en/of bekende vanglocaties. Gevangen is in rietland met riet verspreid over het hele perceel met een onderbegroeiing van veenmos of kruiden (raaien in kilometerhok 118-462, 117-462, 116-462, 115-462, 118-463, 117-463, 116-463, 115-463, 113-460, 113-459, 112-459 en 111-459), ruigte met pitrus en oeverzegge (kilometerhok 113-461), ruigte verspreid over het hele bestaande uit voornamelijk koninginnekruid, oeverzegge en brandnetel (kilometerhok 114-460) en hooiland perceel met een ruige oeverzone van oeverbeplanting en riet (kilometerhok 114-461 en 111-458). Alle percelen zijn zeer vochtig tot nat.
- De vanglocaties betreffen altijd percelen zonder houtopslag, in enkele gevallen was de aanwezigheid van houtige opslag of bomen op naastgelegen percelen niet te vermijden wegens het ontbreken van overig geschikt habitat voor de Noordse woelmuis (kilometerhok 113-461 en 111-459).

3.2 *Duinen van Goeree*

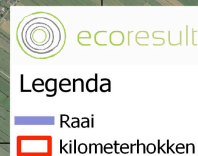
De drie raaien in het plangebied genaamd Duinen van Goeree (Afbeelding 3):

- De raai in kilometerhok 60-428 is gelegen op schorren begroeid met grassen en riet. Tussen de slikken door lopen getidekreekjes. De rietvegetatie is tot circa 2 meter hoog. De overige beplanting op de slikken is maximaal 40 centimeter hoog.
- De raai in kilometerhok 55-428 is gelegen in een duinvallei met hoog riet (>2 meter). De onderbegroeiing bestaat uit zegges, russen en grassen.
- De raai in kilometerhok 49-425 is gelegen in een (zeer) natte akker omsloten door een houtwal met lage vegetatie. De akker bestaat uit grassen en riet met een hoogte tot maximaal 40 centimeter.

Afbeelding 1: kilometerhokken en raailocaties van de eerste vangronde in de Nieuwkoopse Plassen. Kaartbron: PDOK

Afbeelding 2: Kilometerhokken en raailocaties van de tweede vangronde in de Nieuwkoopse Plassen. Kaartbron: PDOK

Afbeelding 3: Raaien van het onderzoek in de Duinen van Goeree. Kaartbron: PDOK

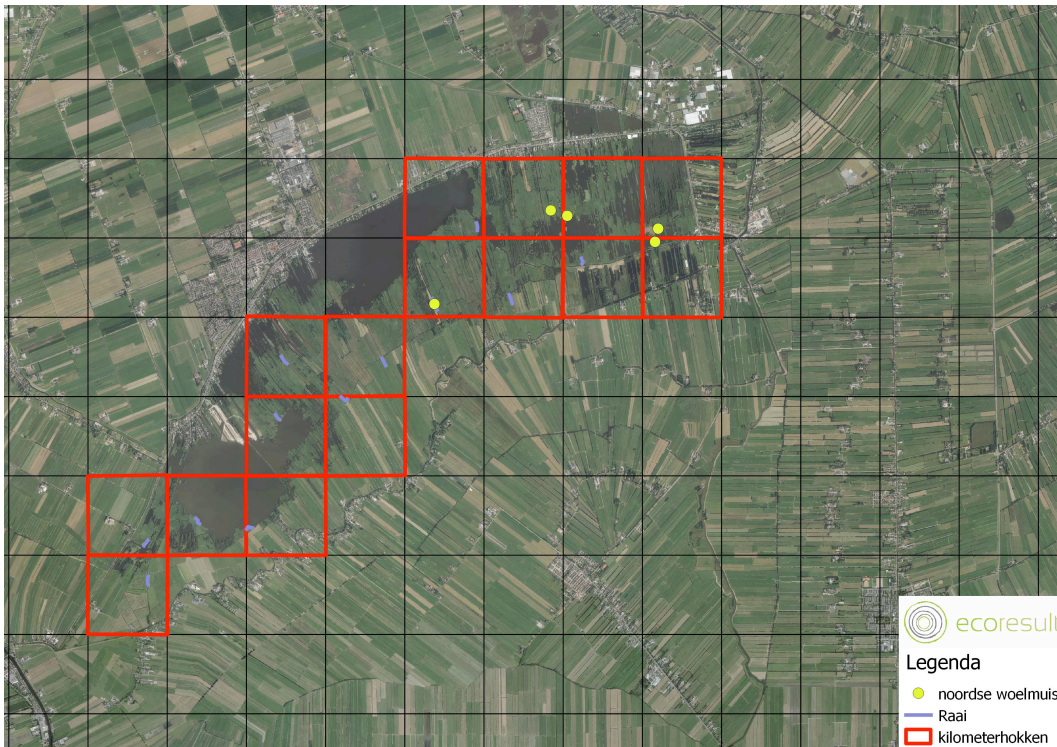
4 Onderzoeksresultaten

4.1 *Aangetroffen soorten*

Noordse woelmuis

- Er zijn in totaal 6 Noordse woelmuizen gevangen in 5 verschillende raaien (zie Afbeelding 4) in de Nieuwkoopse Plassen. Dit betreffen de kilometerhokken:
  - 115-462
  - 116-463
  - 117-463
  - 118-462
  - 118-463
- In de Duinen van Goeree zijn geen Noordse woelmuizen gevangen.
- Alle Noordse woelmuizen zijn gevangen in rietland zonder houtige begroeiing en op percelen die niet aansluiten op percelen met houtige begroeiing of bos.
- In de raaien waar Noordse woelmuis is gevangen zijn geen andere woelmuizen gevangen.

Afbeelding 4: Vangplekken Noordse woelmuis in de Nieuwkoopse Plassen.
Kaartbron: PDOK

Rosse woelmuis

- Het totaal aan vangsten betreft 24 verspreid over 4 verschillende raaien. De soort is aangetroffen in de Nieuwkoopse Plassen. In de Duinen van Goeree zijn geen rosse woelmuizen gevangen.
- De soort wordt voornamelijk gevangen in percelen die aansluiten op bos of in percelen met enige houtige begroeiing.

Veldmuis

- Het totaal aantal vangsten is 2. De veldmuis is gevangen in de Nieuwkoopse Plassen. In de Duinen van Goeree zijn geen veldmuizen gevangen.
- De soort is aangetroffen in één kilometerhok (kilometerhok 111-458). Deze raai betreft een rand hogere moerasvegetatie en riet aansluitend op intensief begraasd open grasland.

Dwergmuis

- Het totaal aan vangsten betreft 21. De soort is aangetroffen in de Nieuwkoopse Plassen (7 vangsten in 4 kilometerhokken) en de Duinen van Goeree (14 vangsten in 3 kilometerhokken).

- De dwergmuis is in de Nieuwkoopse Plassen hoofdzakelijk gevangen in raaien in hoge rietvegetaties met een onderbegroeiing van veenmos of lage kruiden. In de Duinen van Goeree is de dwergmuis ook in lagere grasvegetatie aangetroffen (kilometerhok 49-425).

Waterspitsmuis

- Er zijn in totaal 25 waterspitsmuizen gevangen in 8 verschillende raaien in de Nieuwkoopse Plassen
- In de Duinen van Goeree zijn 2 waterspitsmuizen gevangen in één raai.

Dwergspitsmuis

- Het totaal aan vangsten betreft 55. De soort is aangetroffen in de Nieuwkoopse Plassen (53 vangsten) en de Duinen van Goeree (2 vangsten).
- De dwergspitsmuis is in de Nieuwkoopse plassen, met uitzondering van kilometerhok 113-459, in alle kilometerhokken aangetroffen. In de Duinen van Goeree is de dwergspitsmuis in één kilometerhok afwezig, kilometerhok 49-425

Gewone bosspitsmuis

- Het totaal aan vangsten betreft 135, veruit de meest aangetroffen soort. De soort is aangetroffen in alle 19 kilometerhokken in de Nieuwkoopse Plassen en de Duinen van Goeree.
- De soort is dominant aanwezig in alle onderzochte gebieden.

4.2 Resultaten Nieuwkoopse Plassen

De volgende soorten muizen werden gevangen in de Nieuwkoopse Plassen:

- Noordse woelmuis
- Veldmuis
- Rosse woelmuis
- Dwergmuis
- Dwergspitsmuis
- Gewone bosspitsmuis
- Waterspitsmuis

4.2.1 Kilometerhok 118-462

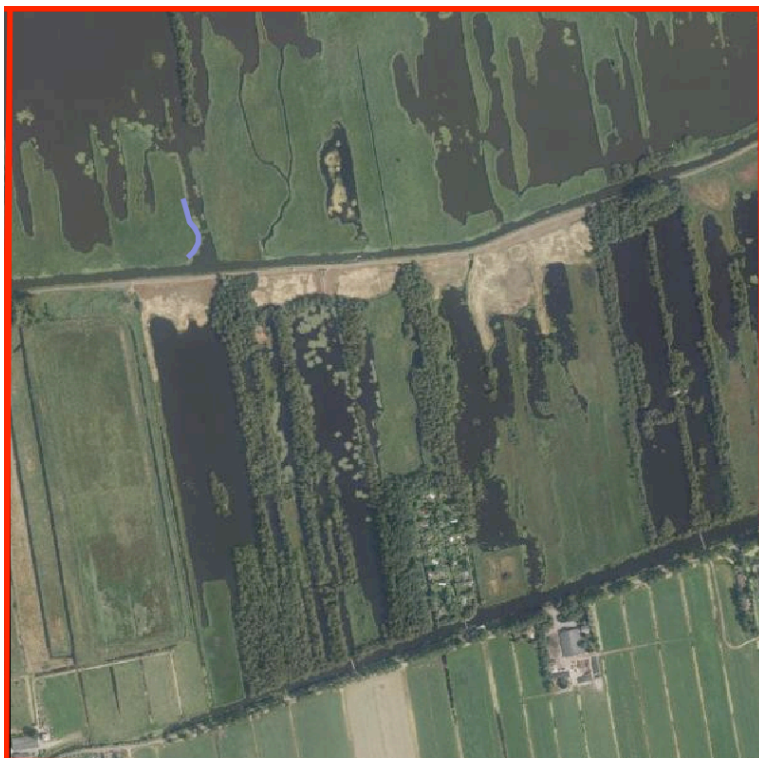
Nieuwkoopse Plassen

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
118-462	10-09-15	Avond	BSM	2
118-462	10-09-15	Avond	WSM	1
118-462	11-09-15	Ochtend	BSM	1
118-462	11-09-15	Ochtend	DSM	1
118-462	11-09-15	Ochtend	NWM	1
118-462	11-09-15	Ochtend	WSM	1

4.2.2 *Kilometerhok 117462*

Nieuwkoopse Plassen

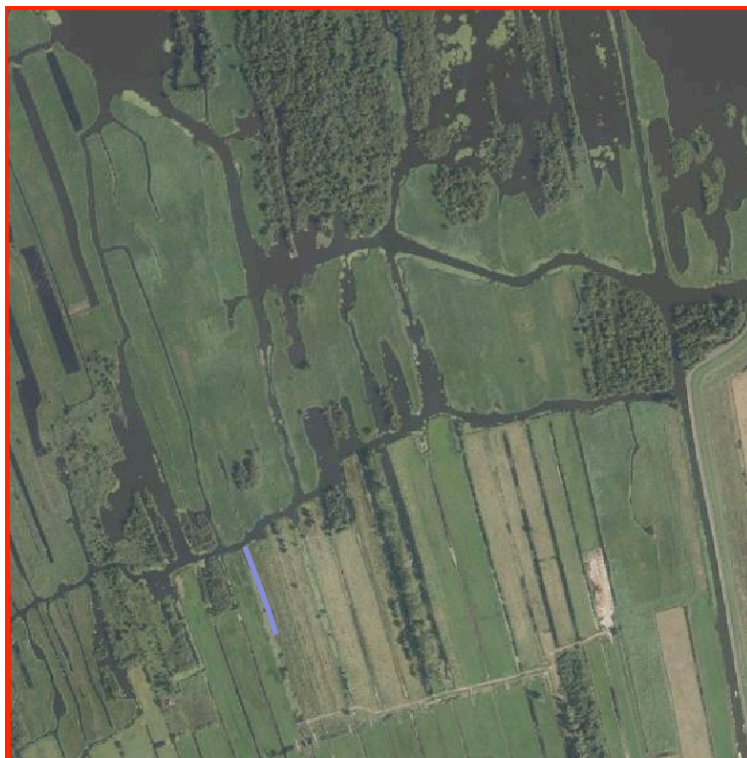

Vanglocatie	Datum	Controle	Soort	Aantal
117-462	10-09-15	Avond		
117-462	11-09-15	Ochtend	BSM	3
117-462	11-09-15	Avond	BSM	3
117-462	12-09-15	Ochtend	BSM	3
117-462	12-09-15	Ochtend	DSM	1

4.2.3 *Kilometerhok 116-462*

Nieuwkoopse Plassen

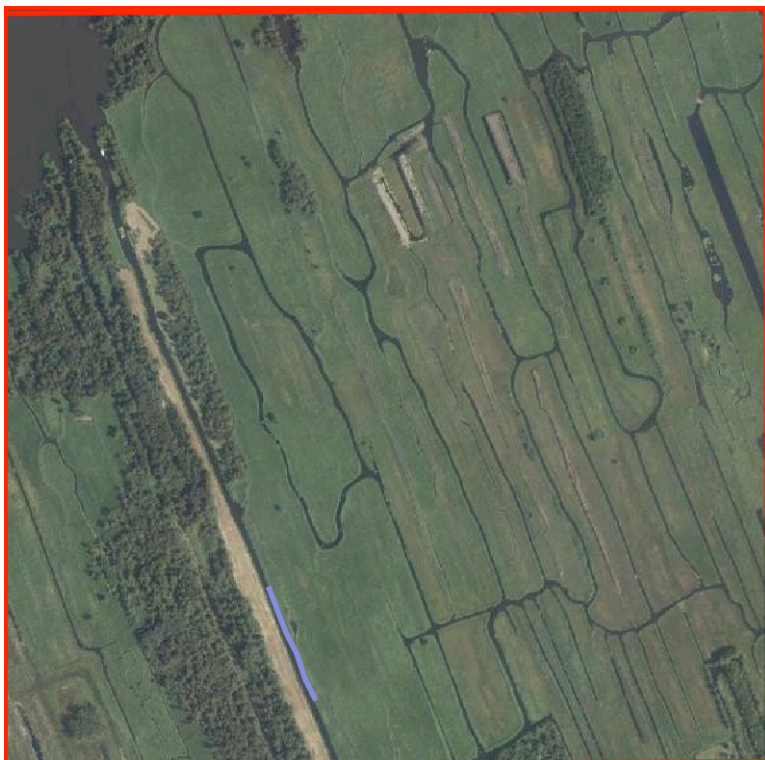

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
116-462	10-09-15	Avond	DSM	3
116-462	11-09-15	Ochtend	BSM	5
116-462	11-09-15	Ochtend	DSM	4
116-462	11-09-15	Avond	BSM	4
116-462	11-09-15	Avond	DSM	5
116-462	12-09-15	Ochtend	BSM	6
116-462	12-09-15	Ochtend	DSM	6

4.2.4 Kilometerhok 115-462

Nieuwkoopse Plassen

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
115-462	10-09-15	Avond	BSM	1
115-462	10-09-15	Avond	DSM	1
115-462	10-09-15	Avond	NWM	1

4.2.5 Kilometerhok 118-463

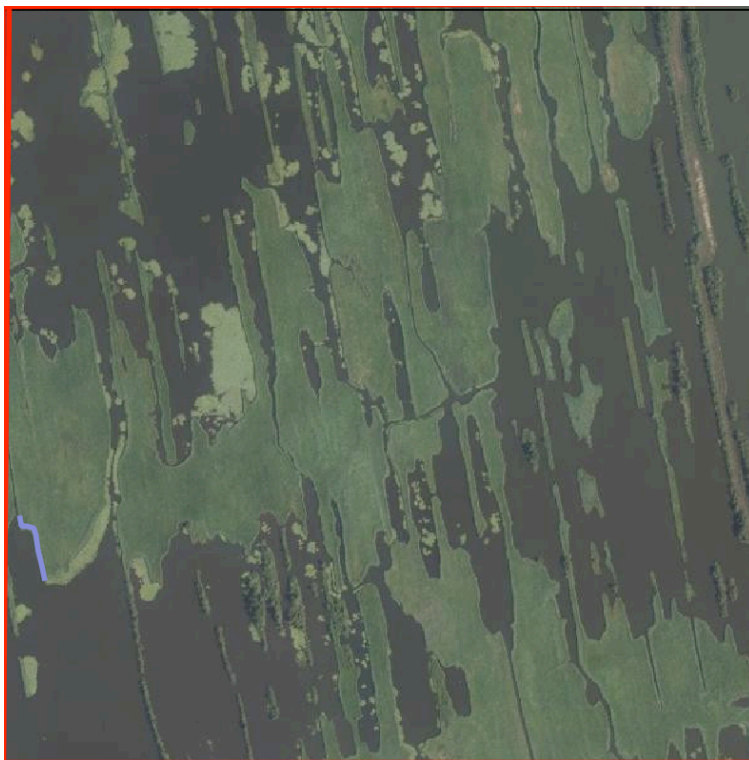
Nieuwkoopse Plassen

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
118-463	10-09-15	Avond	BSM	1
118-463	11-09-15	Ochtend	BSM	2
118-463	11-09-15	Ochtend	DM	1
118-463	11-09-15	Ochtend	DSM	1
118-463	11-09-15	Ochtend	NWM	1

4.2.6 Kilometerhok 117-463

Nieuwkoopse Plassen

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
117-463	10-09-15	Avond	DSM	1
117-463	10-09-15	Avond	WSM	1
117-463	11-09-15	Ochtend	BSM	1
117-463	11-09-15	Ochtend	DSM	1
117-463	11-09-15	Ochtend	WSM	1
117-463	11-09-15	Avond	WSM	3
117-463	12-09-15	Ochtend	DSM	2
117-463	12-09-15	Ochtend	NWM	2
117-463	12-09-15	Ochtend	WSM	2

4.2.7 Kilometerhok 116-463

Nieuwkoopse Plassen

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
116-463	10-09-15	Avond		
116-463	11-09-15	Ochtend	BSM	1
116-463	11-09-15	Ochtend	DSM	1
116-463	11-09-15	Avond	BSM	1
116-463	11-09-15	Avond	WSM	2
116-463	12-09-15	Ochtend	BSM	4
116-463	12-09-15	Ochtend	DSM	1
116-463	12-09-15	Ochtend	NWM	1
116-463	12-09-15	Ochtend	WSM	4

4.2.8 *Kilometerhok 115-463*

Nieuwkoopse Plassen

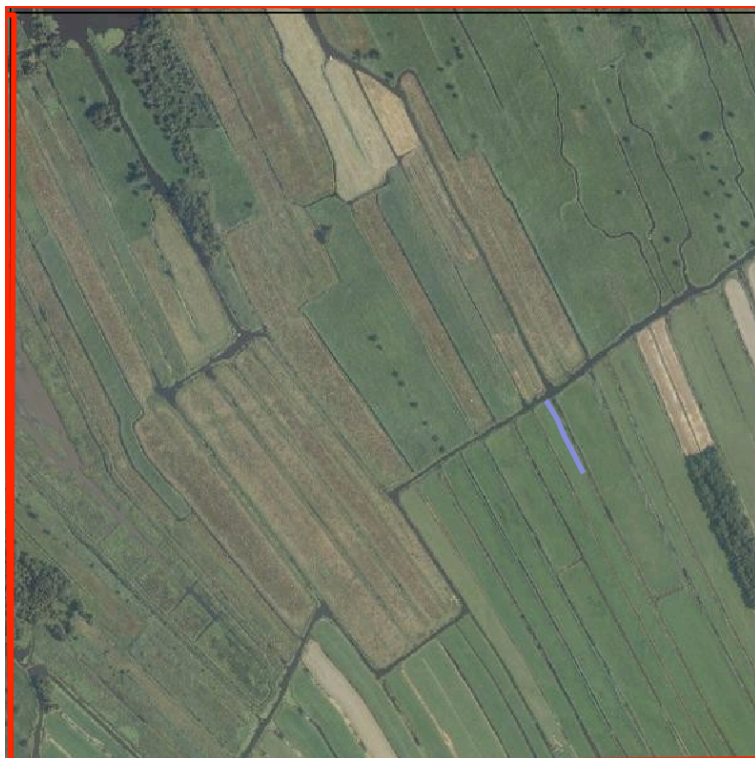

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
115-463	10-09-15	Avond	BSM	1
115-463	10-09-15	Avond	DSM	1
115-463	11-09-15	Ochtend	BSM	1
115-463	11-09-15	Ochtend	DM	1
115-463	11-09-15	Ochtend	WSM	1
115-463	11-09-15	Avond	BSM	2
115-463	11-09-15	Avond	WSM	1
115-463	12-09-15	Ochtend	BSM	4
115-463	12-09-15	Ochtend	DSM	2
115-463	12-09-15	Ochtend	WSM	1

4.2.9 *Kilometerhok 114-461*

Nieuwkoopse Plassen

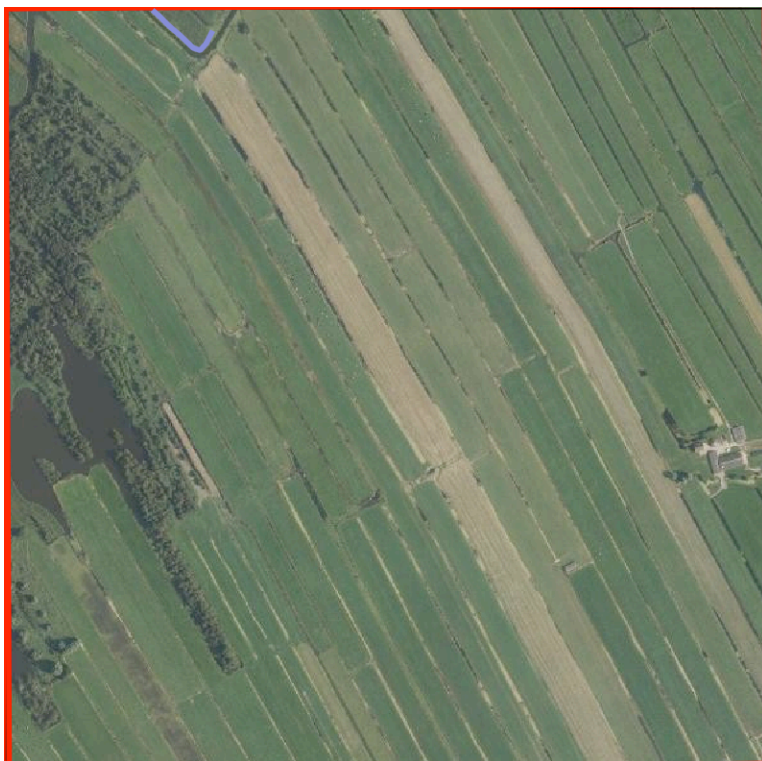

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
114-462	24-09-15	Avond	BSM	2
114-462	24-09-15	Avond	DSM	1
114-462	25-09-15	Ochtend	BSM	5
114-462	25-09-15	Avond	BSM	3
114-462	26-09-15	Ochtend	BSM	5
114-462	26-09-15	Ochtend	WSM	1

4.2.10 Kilometerhok 114-460

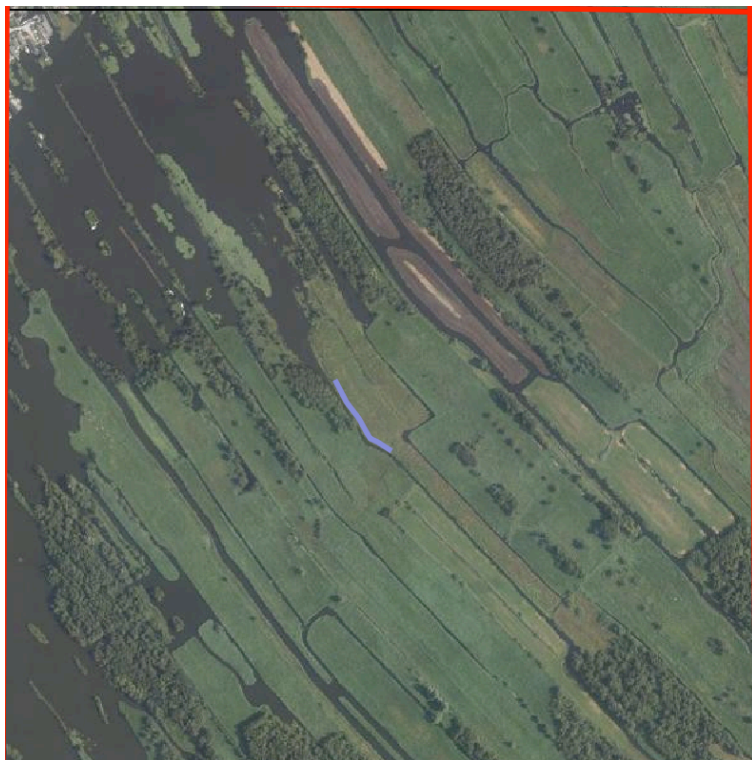
Nieuwkoopse Plassen

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
114-460	24-09-15	Avond	BSM	2
114-460	25-09-15	Ochtend	BSM	4
114-460	25-09-15	Ochtend	RWM	2
114-460	25-09-15	Avond	BSM	2
114-460	25-09-15	Avond	DSM	1
114-460	25-09-15	Avond	RWM	1
114-460	26-09-15	Ochtend	BSM	6
114-460	26-09-15	Ochtend	RWM	1

4.2.11 *Kilometerhok 113-461*

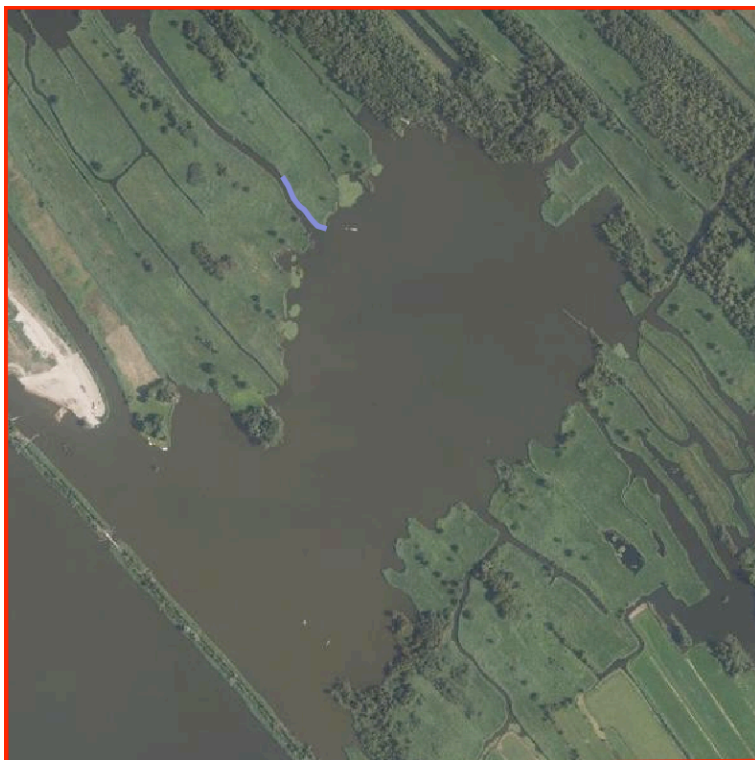
Nieuwkoopse Plassen

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
113-461	24-09-15	Avond	DSM	4
113-461	25-09-15	Ochtend	BSM	1
113-461	25-09-15	Ochtend	DM	3
113-461	25-09-15	Ochtend	DSM	1
113-461	25-09-15	Avond	DM	1
113-461	26-09-15	Ochtend	BSM	1
113-461	26-09-15	Ochtend	DSM	2

4.2.12 *Kilometerhok 113-460*

Nieuwkoopse Plassen

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
113-460	24-09-15	Avond	BSM	1
113-460	25-09-15	Ochtend	BSM	2
113-460	25-09-15	Ochtend	DSM	1
113-460	25-09-15	Avond	BSM	1
113-460	26-09-15	Ochtend	BSM	2
113-460	26-09-15	Ochtend	DSM	1

4.2.13 *Kilometerhok 113-459*

Nieuwkoopse Plassen

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
113-459	24-09-15	Avond	BSM	1
113-459	25-09-15	Ochtend	BSM	3
113-459	25-09-15	Avond		
113-459	26-09-15	Ochtend	BSM	2

4.2.14 Kilometerhok 112-459

Nieuwkoopse Plassen

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
112-459	24-09-15	Avond	BSM	4
112-459	24-09-15	Avond	WSM	1
112-459	25-09-15	Ochtend	BSM	3
112-459	25-09-15	Ochtend	DSM	2
112-459	25-09-15	Ochtend	RWM	1
112-459	25-09-15	Ochtend	WSM	1
112-459	25-09-15	Avond	BSM	4
112-459	26-09-15	Ochtend	BSM	3
112-459	26-09-15	Ochtend	DSM	1
112-459	26-09-15	Ochtend	WSM	1

4.2.15 *Kilometerhok 111-459*

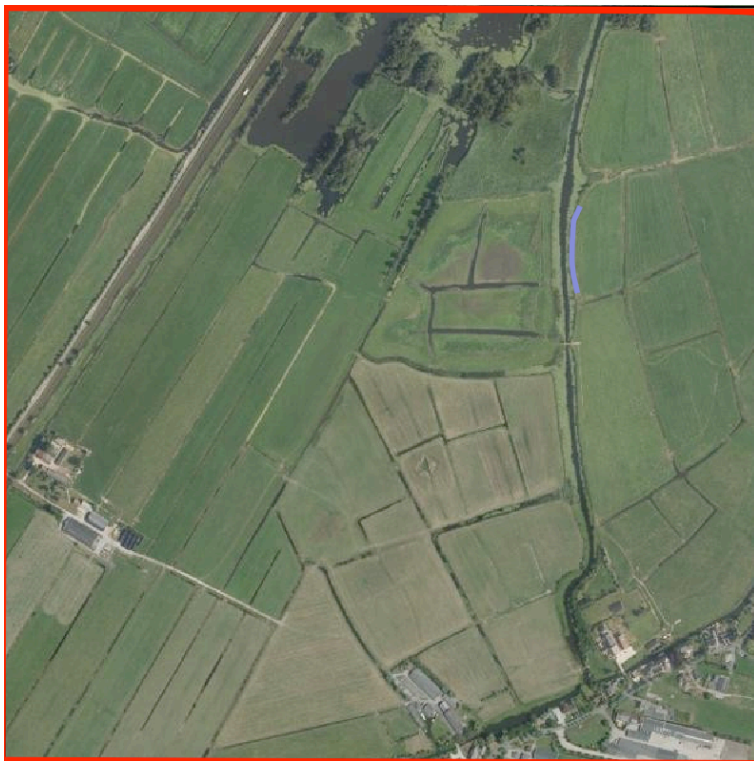
Nieuwkoopse Plassen

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
111-459	24-09-15	Avond	BSM	1
111-459	24-09-15	Avond	DSM	2
111-459	24-09-15	Avond	RWM	6
111-459	24-09-15	Avond	WSM	1
111-459	25-09-15	Ochtend	DM	1
111-459	25-09-15	Ochtend	DSM	1
111-459	25-09-15	Ochtend	RWM	2
111-459	25-09-15	Avond	DSM	2
111-459	25-09-15	Avond	RWM	5
111-459	25-09-15	Avond	WSM	1
111-459	26-09-15	Ochtend	BSM	2
111-459	26-09-15	Ochtend	DSM	2
111-459	26-09-15	Ochtend	RWM	5

4.2.16 *Kilometerhok 111-458*

Nieuwkoopse Plassen

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
111-458	24-09-15	Avond	BSM	3
111-458	24-09-15	Avond	VM	2
111-458	25-09-15	Ochtend	BSM	5
111-458	25-09-15	Avond	BSM	4
111-458	26-09-15	Ochtend	BSM	4
111-458	26-09-15	Ochtend	DSM	1
111-458	26-09-15	Ochtend	RWM	1

4.3 Resultaten Duinen van Goeree

De volgende soorten muizen werden gevangen in de Duinen van Goeree:

- Dwergmuis
- Dwergspitsmuis
- Gewone bosspitsmuis
- Waterspitsmuis

4.3.1 Kilometerhok 60-428

Duinen van Goeree

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
60-428	22-10-15	Avond	BSM	2
60-428	23-10-15	Ochtend	BSM	5
60-428	23-10-15	Avond	BSM	3
60-428	24-10-15	Ochtend	BSM	5
60-428	24-10-15	Ochtend	DSM	2
60-428	24-10-15	Ochtend	DM	1

4.3.2 *Kilometerhok 55-428*

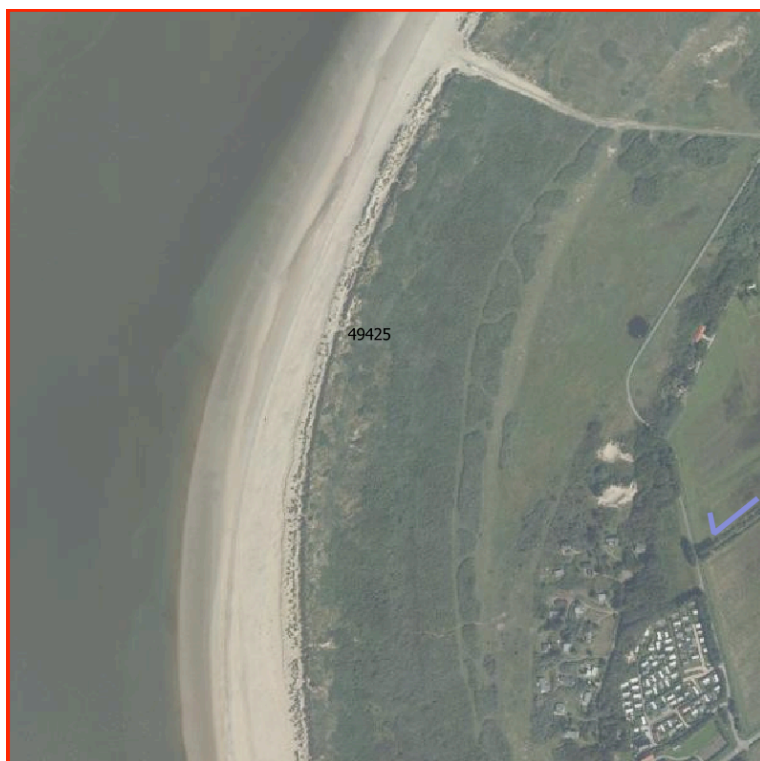
Duinen van Goeree

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
55-428	22-10-15	Avond	BSM	1
55-428	22-10-15	Avond	DM	1
55-428	23-10-15	Ochtend	BSM	4
55-428	23-10-15	Ochtend	DM	6
55-428	23-10-15	Ochtend	WSM	1
55-428	23-10-15	Avond	BSM	1
55-428	24-10-15	Ochtend	WSM	1
55-428	24-10-15	Ochtend	BSM	2
55-428	24-10-15	Ochtend	DSM	1
55-428	24-10-15	Ochtend	DM	5

4.3.3 Kilometerhok 49-425

Duinen van Goeree

Kilometerhok	Datum	Controle	Soort	Aantal
49-425	22-10-15	Avond	BSM	1
49-425	23-10-15	Ochtend		
49-425	23-10-15	Avond		
49-425	24-10-15	Ochtend	DM	1

5 Conclusies

In opdracht van Natuurmonumenten heeft Ecoresult een aanvullend onderzoek naar Noordse woelmuis uitgevoerd. Dit onderzoek is uitgevoerd in 19 door Natuurmonumenten geselecteerde kilometerhokken verspreid over de onderzoeksgebieden genaamd Nieuwkoopse Plassen en de Duinen van Goeree. De aanleiding voor het uitvoeren van het aanvullend onderzoek is het aantonen van de aanwezigheid van de Noordse woelmuis in het kader van Natura 2000. Het veldonderzoek is uitgevoerd op basis van voor genoemde soorten gangbare onderzoeksmethodiek. De onderzoeksresultaten:

- Tijdens het onderzoek zijn Noordse woelmuizen aangetroffen in 5 van de 16 kilometerhokken in de Nieuwkoopse Plassen. Dit betreffen de kilometerhokken:
  - 115-462
  - 116-463
  - 117-463
  - 118-462
  - 118-463
- In de Duinen van Goeree zijn geen Noordse woelmuizen gevangen.
- Tijdens het onderzoek zijn totaal 7 verschillende soorten muizen gevangen (zie Tabel 3)

Duinen van Goeree	Nieuwkoopse Plassen
gewone bosspitsmuis	gewone bosspitsmuis
dwergspitsmuis	dwergspitsmuis
waterspitsmuis	waterspitsmuis
dwergmuis	dwergmuis
	Noordse woelmuis
	rosse woelmuis
	veldmuis

Tabel 3: Aangetroffen soorten muizen in de Duinen van Goeree en de Nieuwkoopse Plassen

6 Geraadpleegde bronnen

6.1 *Literatuur*

Anon, 2007. Inhaalslag soorten- 2007- Noordse woelmuis: Goeree- Overflakkee (Zuid- Holland).

Koelman, R.M., 2007. Handleiding inventarisatie Noordse woelmuis m.b.v. inloopvallen, Zoogdiervereniging

Twisk, P., A. van Diepenbeek & J.P. Bekker. Veldgids Europese zoogdieren. KNNV-Veldgids nr. 23. Zeist. 2010

Sanders, D. & S.H.W.M. Claessens, 2014. Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus* ssp. *Arenicola*), een onderzoek naar de habitat voorkeur in de Nieuwkoopse Plassen. Natuurmonumenten, Woerdense Verlaat.

Veen, K. van, 2011. Het habitat van de Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus arenicola*) in de Nieuwkoopse Plassen: Een habitatonderzoek voor het toekomstig beheer. Natuurmonumenten, Woerdense Verlaat.

Stam, N., 2013. Onderzoek Noordse woelmuis. Natuurmonumenten, Woerdense Verlaat.

6.2 *Internet*

Soortenstandaards

<http://www.hetInvloket.nl/onderwerpen/vergunning-en-ontheffing/dossiers/dossier/flora-en-faunawet-ruimtelijke-ingrepen/soortenstandaards>

Weersgegevens

<http://www.knmi.nl/klimatologie/daggegevens/index.cgi>

Bijlage 1 Foto's habitat

Beplanting ter plaatse van de raai in kilometerhok 114-461 in de Nieuwkoopse Plassen

Habitat op de percelen met raaien in de kilometerhokken kilometerhok 118-462, 117-462, 116-462, 115-462, 118-463, 117-463, 116-463, 115-463, 113-460, 113-459, 112-459 en 111-459 in de Nieuwkoopse Plassen

Habitat ter plaatse van de raai in kilometerhok 55-428 in de Duinen van Goeree

Habitat ter plaatse van de raai in kilometerhok 60-428 in de Duinen van Goeree

*Habitat ter plaatse van de raai in kilometerhok 49-425
in de Duinen van Goeree*

Bijlage 2 Foto's vangsten

Dwergmuis. Fotograaf: A. van Meurs, Duinen van Goeree

Waterspitsmuis in kilometerhok 55-428. Fotograaf: A. van Meurs, Duinen van Goeree

*Noordse woelmuis in kilometerhok 118-462.
Fotograaf: K. van Veen Ecoresult, Nieuwkoopse
Plassen*

Dwergspitsmuis. Fotograaf: K. van Veen, Nieuwkoopse Plassen

Veldmuis. Bron: K. van Veen, Nieuwkoopse Plassen

Rosse woelmuis. Fotograaf: K. van Veen, Nieuwkoopse Plassen